

A 85 esztendős Bónis Ferenc köszöntésével ZENETUDOMÁNYI KONFERENCIA

Kodály Zoltán emlékére

Csakúgy, mint öt évvel ezelőtt, a sátorlajújhelyi Lavotta János Kamarazenekar Alapítvány 2017-ben is zenetudományi konferenciával kívánt emlékezni a népdalgyűjtő-zenetudós, a nagyhatású zenepedagógus, valamint a „magyaroknak magyar zenét” szerző komponista Kodály Zoltánra, születésének 135., halálának 50. évében. A rendezvénynek a 85 esztendős Bónis Ferenc kérésére és javaslatára azonban nem a megszokott zempléni konferenciák helyszíne, a Magyar Nyelv Múzeuma Széphalmon, hanem a fővárosi Kodály Zoltán Emlékmúzeum adott otthont. Az esemény fővédnökének felkért Kodály Zoltánné Péczely Sarolta

Kodályné Péczely Sarolta

úrhölgy készséggel társult a kezdeményezőkhöz, s házigazdaként pedig Ittész Mihály elnök úr révén a Magyar Kodály Társaság is csatlakozott a *Magyar zenetörténeti kérdések Lavottától Kodályig* címmel meghirdetett konferencia megrendezéséhez. Elnök úr megnyitó gondolatai után Bónis Ferenc Széchenyi-díjas zenetudóst meleg szavakkal köszöntötte Kodályné Péczely Sarolta, majd pedig Fehér József elnök úr a Kazinczy Ferenc Társaság ajándékát nyújtotta át.

Bónis Ferenc

Fehér József

A másik fővédnöknek felkért Hoppál Péter kulturális államtitkár úr távollétében az eseményt méltatva a konferenciához küldött levélben egyebek mellett arról írt, hogy „A Lavotta és Kodály által határolt magyar zenetörténeti korszakot értőn feldolgozó zenetudósok, muzsikusok – így e konferencia résztvevői és köztük kiemelten Bónis Professor úr – olyan szolgálatot tesznek az egyetemes művelődés ügyének, amely a kultúránk fennmaradásához járul hozzá.”

Hangásznégyes és Kerek Gábor Közeledő

Folytatásként a sátoralja-
újhelyi HANGÁSZNÉGYES¹
Kerek Gábor Közeledő² Op.
304-es, Hommage á Kodály³
című, a jeles alkalomra írt
darabját mutatta be a szerző
jelenlétében.

A konferencia kezdeteként
az ebéd előtti időszakot elnök-
lő Fehérné Sulyok Éva Bónis
Ferencnek, Hódolat Bartók-
nak és Kodálynak című köny-
véből idézett:

„A hódolat nem éppen szokványos cím a tudományszerző történetírásban; az utóbbi évtizedekben mintha a fogalomhoz, magához is rosszízű mellékjelentés tapadt volna. E sorok írója mégis megkísérli, hogy régi, tiszta értelmében éljen e szóval: ahogy a XIX. század művészete és tudománya élt vele, kifejezvéen tiszteletnél erősebb elismerését egy-egy korszakalkotó életmű létrehozója előtt.”

A hallgatóság engedélyt kérte, hogy élhessen a plagizálás lehetőségével, s azt mondhassa: *Hódolat Bónis Ferencnek 85. születésnapja alkalmából!*

Fehérné Sulyok Éva

¹ HANGÁSZNÉGYES tagjai: Dombóvári János Imre – fuvola; Licskó Tibor – hegedű; Dombóvári János – mélyhegedű; Fehérné Sulyok Éva – gordonka

² Kerek Gábor Közeledő (*1971) fagott- és blockflöte-művész, karnagy, zeneszerző, a kinczincbarcikai Kodály Zoltán Alapfokú Művészeti Iskola igazgatója (2012-). A felsorolt hangszeres, valamint karnagyai tanulmányokkal párhuzamosan érdeklődése egyre inkább kiterjedt a zeneszerzésre is. Ebben, kezdetben Gémesi Géza, majd Serei Zsolt, Dukay Barnabás, Lendvay Kamilló, végül pedig Csemiczky Miklós voltak mentorai. Az ANIMAL 2014-ben meghirdetett nemzetközi operaszerző versenyen PARODY című egyfelvonásosa első díjas lett.

³ A darab a HANGÁSZNÉGYES felkérésére készült annyi kikötéssel, hogy magyar legyen és rendelkezzen kodályi jegyekkel.

A fuvolán rubato-, majd gordonkán erőteljesen megszólaló páva-dallam (Hess páva...) a három részre (ABA) osztható művet mintegy keretbe foglalja. A közte lévő, rövid kadenciával átvezetett „Friss”, a szerző által moderato utasítással ellátott, egyébként több rétegű közzéprészben a könnyed verbunkos táncdallamot nem kis harmóniai bravúrral néhány ütem erejéig a Hány-intermezzo akkordjai törik meg, és két alkalommal, villanásszerűen a Bécsi harangjáték is megszólal. Mindez azonban csupán egy rövid emlékeztető, valóban kodályi névjegy, mert egy hirtelen leállás után újra a verbunkos periódusnyi témája (16 ütem) szól egészen az Intermezzo-ból már ismert koronás akkordokig, azonban a folytatás újabb meglepetést tartogat. A szerzőre igazán jellemző zenei humor nyilvánul meg, amikor a 3/8-os, váltakozó ütemű népdal a verbunkos tempójában 2/4-ben szólal meg. A darab végén visszatér a páva-dallam s puha rubato hangzása szinte felemelkedik a levegőbe és elszáll...

Majd pedig első előadóként az ünnepelt Bónis Ferencet szólította mikrofonhoz. Az 1901-ben Bécsben alapított, komolyzenét publikáló kiadó, az Universal Edition azzal a szándékkal jött létre, hogy hazai szervezet biztosítsa a kottaellátottságot az osztrák piacon. Az elgondolás annyira bevált, hogy idővel ez lett a legnagyobb olyan kiadó, amely modern zenével is foglalkozott. Kodály Zoltán és a kiadó közel fél évszázados kapcsolatáról, levélváltásáról hallhattunk Bónis Ferenc előadásában, aki *Kodály és a bécsi Universal levelezése* címmel a szerző által megtalált dokumentumokba, a rövidesen három⁴ kötetben megjelenő levelezés történetébe engedett betekintést.

Ittész Mihály

Tusnady László

Bárdos Lajos valószínűleg sosem lett volna zeneszerző, ha – miután karnagynak készülvén – nem Kodály Zoltán zeneszerzés osztályába kerül. Négy évet tölthetett ebben az inspiráló közösségben, ahol is végérvényessé érlelődött nála a komponálás gondolata. Ittész Mihály *„A népdal-rapszodiák Bárdos Lajos életművében”* címmel megtartott előadásában nem véletlenül emelte ki az életműből a Bárdos és Kodály között fontos kapcsolódási pontot jelentő népdalrapszodiákat.

Tusnady László *Lelkünk tükre (Kodály Zoltán és anyanyelvünk)* témájú, szabadon elmondott előadását az elnöklő Fehérné Sulyok Éva egy Kodály-idézetrel vezette be: *„IV. Béla királyunk elküldte Juliánuszt, hogy megkeresse az őshazában maradt magyarokat. Nem azért, hogy visszatérjen hozzájuk, hanem hogy őket hívja ide, az európai magyarságot megerősíteni... Mi sem akarunk visszatérni az őshazába. Ami megtartott Európában idáig, majd csak megtart ezután is.*

Mi lehet az? Nem az, amiben alkalmazkodtunk, hasonlók lettünk környezetünkhöz, hanem amiben különbözünk tőle. Hisz, ha mindenben hasonlókká lettünk volna, eltűnt volna a magyar-

ság. Így is sokat letett régi mivoltából ezer év alatt. De megtartotta külön lelkiségét. Annak két legmegfoghatóbb nyilvánulása: a nyelv és a zene.”

Berlász Melinda *Kodály Zoltán „diadalútja” a kaliforniai Santa Barbarában* című előadásának apropója, hogy Kodály többször járt az Amerikai Egyesült Államokban. Először 1947-ben zeneszerzőként, majd

⁴ Kodály Zoltán és az UNIVERSAL EDITION LEVÉLVÁLTÁSA (1938-1966) egy kötete az Argumentum Kiadó gondozásában 2013-ban már megjelent, amely időközben a 3. sorszámot kapta. A Balassi Kiadó ugyanis a közreadó Bónis Ferenc által német nyelvről magyarra fordított levelezés első két kötetét várhatóan még 2017-ben megjelenteti.

Berlász Melinda

1966-ban a zeneoktatásról vallott nézetei kerültek a figyelem középpontjába. Több egyetemet látogatott meg, többek között járt a Stanfordon, az indianai, valamint a kaliforniai egyetemen Santa Barbarában. Ez utóbbi helyszínen nemcsak előadásokat tartott, hanem elnökkölt is egy zeneoktatásról szóló konferencián. Itt készült egyébként az az interjú, amelyben Dr. Dániel Ernő⁵ kérdéseire válaszolt Kodály a zenei nevelésről.

A kávészünet után Kodály lírai darabját, a hegedűn, gordonkán is megszólaltatható Adagiot – *Bojti Eszter* zongorakíséretével – *Dombóvári*

János mélyhegedűn adta elő.

A nemzeti hősök kultuszának alapjait a történetírás fektette le – vélekedik Rigó Béla irodalomtörténész. E hősök kiválasztása a magyar irodalomban a reformkor romantikájához kötődik. Egy lázadó paraszt figurája általában nehezen kerül be e kultushősök közé, bár példákkal a világirodalom is szolgál (pl. Puskin-Pugacsov). Így tehát Dózsa György alakja nem különleges az európai irodalomban, s a Kárpát-medencében nem is akad vetélytársa.

Bojti Eszter és Dombóvári János

Dózsa helyét irodalmunk számára Eötvös József jelölte ki először, a Magyarország 1514-ben című regényében. Majd 10 évvel a megjelenés után ennek alapján írja Jókai Mór a Dózsa György című szomorújátékot, Petőfi pedig versben (A nép nevében) emlékezik meg róla.

Jókai színművét majd Szigligeti Ede dolgozza fel opera-librettónak Erkel Ferenc számára, s így jut el Dózsa alakja az operaszínpadig. Ennek zenetörténeti szálait Tallián Tibor Eötvös, Jókai, Szigligeti, Erkel. A Dózsa-témák útja az operaszínpadig címmel megtartott előadásában bontotta ki.

Tallián Tibor

Frid Géza nevét – aki itthon Bartók és Kodály tanítványa volt – zongoraművészként Európaszerte ismerték. Amszterdamban, ahol a híres „magyar-hollandként” tartották számon, 1929-től élt és alkotott, már zeneszerzőként is. Zsidó származása miatt még választott hazájában is nehezen vészelté át a háborús éveket, s később, már a konszolidált időszakban rengeteget tett Bartók és Kodály népszerűsítéséért Hollandiá-

⁵ Zongoraművész, karmester, zongoraprofesszor, az American Liszt Society elnöke Santa Barbarában, a helyi szimfonikus zenekar igazgatója.

Scholcz Péter

ban. Konkrétumokat a hallgatók a magyar zene hollandiai követétől, Scholcz Péternek *Egy különleges zongoraverseny. A Kodály tanítvány Frid Géza* címmel elmondott előadásából tudhattak meg.

Korolenko Ilona, a Munkácsi Egyetem előadó tanára Zemplén zenei életéhez több szállal is kötődik.⁶ Az ungvári zenei élet egész Kárpátaljára kisugárzó, jeles képviselői közül ezúttal Zádor Dezsőt, Kárpátalja zenei életének apostolát mutatta be a fővárosi hallgatóknak.

Az ebédszünetet követően Pál Edith Erzsébet⁷ győri főiskolai hallgató Kodály Székely keserves című darabját játszotta.

A délután elnöklő Ittész Mihály először Gombos Lászlót szólította Aggházy Károly – *egy elfeledett Liszt-tanítvány* – című előadásának megtartására, amelynek különlegességéhez a jelenlévő Aggházy-lészármazott is hozzá járult.

Személyes emlékek volt a témája Tátrai Zsuzsanna visszaemlékezésének, aki egyrészt Tátrai Vilmos családjának Kodály Zoltánhoz fűződő emlékeit idézte fel, másrészt a Bónis Ferenc által szerve-

Gombos László

⁶ Korolenko Ilona ungvári hegedűművész, karmester, Zádor Dezső-díjas, néhány muzsikuskársával a Lavotta János Kamarazenekar millenniumi CD-jének felvétele idején (2000) közreműködött először a zempléni együttesben. Jelenlétük azóta úgy a zenekari hangversenyek, mint a lemezfelvételek során rendszeresé vált. Nagyobb szabású művek előadása során pedig karmesterként is számos alkalommal működött közre. Elévülhetetlen érdemei közé tartozik a kárpátaljai zeneszerzők (Márton István, Zádor Dezső) magyarországi bemutatása, műveiknek népszerűsítése. A verbunkos-zene kárpátaljai megismertetéséért végzett áldozatos munkáját a Lavotta Alapítvány kuratóriuma 2015-ben Lavotta János-díj odaítélésével ismerte el.

⁷ A sátoraljaújhegyi Lavotta János Művészeti Iskola egykori növendéke, ahol Dr. Petricska Miklósné volt a zongoratanára.

Tatrai Zsuzsanna

zett gyulai konferenciák élményét, hangulatát osztotta meg a hallgatósággal.

Kassai István, a 19. század magyar zenéjének fáradhatatlan kutatója és tolmácsolója ezúttal Széchenyi István zeneszerző unokaöccsét mutatta be *Egy diplomata a XIX. századból – Széchenyi Imre* című előadásában. Zongorajátékával kedvet csinált „a

Kassai István

magyar Johann Strauss” könnyed muzsikájának megismerése iránt.

A konferencia utolsó előadójaként Dombóvári János *A Magyar Verbunkos Zene-sorozat születése és kiteljesedése* címmel a Lavotta János Kamarazenekar eddig megjelent 10 CD történetét ismertette a hallgatókkal. A Magyar Verbunkos Zene-sorozat 1995–2017 között felvett, valamint megjelentetett hanganyaga Lavotta Jánostól Farkas Ferencig a verbunkos zenei stílusában egy nem rövid időutazás.

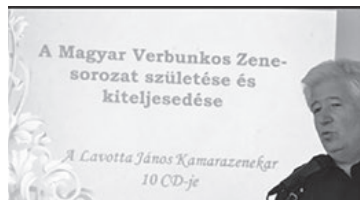
Miközben a sorozat a figyelmes hallgatót a verbunkos felívelő szakaszától a delelőjén át egészen a hanyatlásáig vezeti végig, a szólóhangszertől a kamarazenén át, a versenyműveken keresztül a kantátaig a műfajok sokaságával találkozhat, ismerkedhet. A magyar zenei romantika korából több tucat szerzőt lehet a lemezeken keresztül megismerni, netán megkedvelni, valamint a Lavotta János Kamarazenekar játékán keresztül a szándék szerint egy olyan előadói stílust, amely, amikor kell feszes, táncos karakterű, máskor pedig fenséges, emelkedett, ünnepélyes. „A sorozat létrehozói, közreműködői hisznek a verbunkos zene nevelő, a magyarság önazonosságát erősítő, a kulturális identitást megőrző erejében.

A kezdet kezdetén ezért is választották a lemezsorozatot, valamint a zempeleni zenetudományi konferenciák iránymutató gondolatának Szabolcsi Bence szavait, aki szerint a verbunkos

zene „segített magyarrá lenni, segített magyarnak maradni, segített Európában helytállani” – zárta előadását Dombóvári János.

Kiegészítésképpen az előadó kedves munkatársa, Fehér Éva hungarológus mutatta be a kamarazenekar honlapján (www.lavottamuhely.hu) azt a web-boltot, ahol mind a tíz CD hanganyaga elérhető és ahol a zeneművek egyenként is megvásárolhatók.

A konferencia mottójául választott Kodály-idézet, miszerint „Hisszük, hogy az emberiség boldogabb lesz, ha megtanul a zenével méltóképpen

Dombóvári János

élni. S aki csak valamit is tett ez irányban, már nem élt hiába” – kellő motiváló erő a szervezők számára ahhoz, hogy időről időre megemlékezzenek a magyar zenetörténet nagyjairól, valamint köszöntsék a jelen meghatározó zenetudósait. A tartalmas, gondolatgazdag nap végén fizikailag az utolsó erőtartalékait mozgósító, ugyanakkor egy láthatóan boldog Bónis Ferenc mondott hálás köszönetet mindenért, és ehhez csatlakozik most a szervező Lavotta János Kamarazenekar Alapítvány is. Mindenek előtt köszönjük a szíves vendéglátást Kodály Zoltánné Péczely Sarolta úrhölgynek, valamint a társrendező Magyar Kodály Társaságnak, Ittész Mihály elnök úrnak; az előadóknak, akik az első felkérő szóra, készséggel vállalták, és témaválasztásukkal hozzá járultak az ünnephez; a zene hatalmát bizonyító hangszeres közreműködőknek; a tokaj-hegyaljai borok szállítóinak: az erdőbényei Béres Szőlőbirtok és Pincészetnek, továbbá a Lavotta-borokat (száraz furmint és hárslevelű) palackozó Estók Pincészetnek; nem utolsó sorban pedig a közönségnek: Szőnyi Erzsébet professzor asszonytól Somfai László, Hámori József, Márkusné Natter-Nád Klára, Béres József és a többi, a fővároson kívülről érkezett névtelen hallgatókig, akik jelenlétükkel a konferencia szereplőit megtisztelték.

Képek a konferenciáról...

